

Kehittämissuunnitelma Okka-säätiön kestävän tulevaisuuden sertifiointia varten - Haapajärven lukio

OSA 1

Nykytilanne ja itsearviointikyselyn tulokset

A. Opetus - Parhaat esimerkit

Oppiaineiden välillä on suuria eroja, koska tietyissä oppiaineissa (biologia, maantiede, yhteiskuntaoppi jne.) kestävän kehityksen teemat ovat laajemmin esillä opetussuunnitelmien mukaisissa sisällöissä. Toisissa, kuten matematiikassa tai musiikissa, näitä teemoja on esillä paljon vähemmissä määrin. Toisintavat toimintatavat nousevat esiin opetukseen liittyvissä kysymyksissä, koska valtakunnallisten opintojaksojen opetussuunnitelmasisällöistä nousevat kestävän kehityksen teemat ovat totta kai vuodesta toiseen käsiteltävää asiaa. Lisäksi meillä on opetuksen yhteydessä jo vakiintuneita kestävän kehityksen toimintatapoja, kuten kierrätyspaperin käyttö luonnospapereina sekä paperinkeräysastiat luokissa. Kuvataiteen luokassa käytetään runsaasti kierrätysmateriaaleja ja otetaan uusiokäyttöön kaikenlaista koulun vanhoista verhoista lähtien.

Parhaita esimerkkejä uudistavasta toimintatavasta opetuksessamme edustavat uuden lukion opetussuunnitelman suunnittelun yhteydessä lukuvuonna 2020-2021 päätetyt uudenlaiset koulukohtaiset opintojaksot (ku/bi) sekä oppiainerajat ylittävät yhteiset opintojaksot (hi/ge ja fy/ke). Jo tänä vuonna ensi kerran toteutuneella fysiikan ja kemian yhteisellä opintojaksolla FYKE2 teemana on ilmastonmuutos ja kestävä tulevaisuus, joita käsitellään molempien oppiaineiden näkökulmasta. Tämän lukuvuoden 5. jaksossa ensi kerran toteutuvalla historian ja maantieteen yhteisellä HI1/GE1-opintojaksolla yhdistävänä teemana on ilmastonmuutos. Uudistavaa toimintatapaa sosiaalisen kestävän kehityksen osalta koulussamme on ilmentänyt koulukohtainen soveltava vanhustyön kurssi ja sen jälkeen opiskelijoiden vapaaehtoistyönään jatkama ikäihmisten ystävöimintä.

Ennakoivista toimintatavoista eniten toteutuu kestävyyskysymysten kriittinen arviointi ja ihmisen ja luonnon vuorovaikutuksen sekä paikallisen ja globaalin tarkastelu erityisesti yhteiskuntaopin, maantieteen, historian ja vieraiden kielten kaltaisissa oppiaineissa, joiden sisältöihin tämän tyyppiset teemat vahvasti kuuluvat.

Sidosryhmien suuntaan aktiivisin opetusyhteistyö toteutuu samassa rakennuksessa toimivan ammattioppilaitoksen Jedun kanssa. Yhteistyö näkyy esimerkiksi siinä, että opiskelijoiden on mahdollisuus ottaa opintoja toisen oppilaitoksen tarjonnasta. Kaksoistutkintoyhteistyö Jedun kanssa on jatkunut jo pitkään ja vuosittain kaksoistutkinnon on suorittanut 1-5 opiskelijaa. Lukiolaiset ovat valinneet Jedulta ohjelmoinnin ja yrittäjyyden opintoja.

B. Toimintakulttuuri - parhaat esimerkit

Koulumme on virallinen Unesco-koulu eli olemme sitoutuneet edistämään maailman ja paikallisen tason kulttuuriperinnön säilyttämistä sekä YK:n Agenda 2030-tavoiteohjelman mukaisia pyrkimyksiä kestävän tulevaisuuden rakentamiseksi. Käytännössä tämä näkyy aktiivisena osallistumisena Opetushallituksen tarjoamiin webinaareihin ja seminaareihin Unesco-kouluille sekä Pohjois-Suomen Unesco-koulujen Polaris-verkoston toimintaan. Lisäksi se näkyy YK:n

teemapäivien huomioimisena ja Agenda 2030-tavoitteiden aktiivisena esillä pitämisenä koulurakennuksessamme sekä opetuksessamme. Unesco-koulujen Polaris-verkostolla on menossa Opetushallituksen hankerahoituksella Toivo kasvaa -hanke, jonka ydinidea on herättää tulevaisuudentoivoa sekä kehittää luovuutta ja tulevaisuustaitoja.

Koulumme yhteisen prosessin kautta valitut arvot - "Arvostan, innostan, kannustan, toimin - voin hyvin" - sopivat erinomaisesti yhteen ekososiaalisen sivistyksen arvopohjaan kuuluvien vastuullisuuden, kohtuullisuuden ja ihmistenvälisyyden kanssa.

Toisintavaa toimintatapaa toimintakulttuurissamme edustaa jo pitkään jatkunut ja keskeiseksi koettu ekologisen kestävän kehityksen toteuttamistapa: jätteiden kierrätys. Sen lisäksi, että luokittain on oma paperinkeräys, ylä- ja alakerrassa sekä keittiöllä on omat kierrätyspisteet kartongille, lasille ja metallille. Ruokahävikin minimoimiseen on kiinnitetty huomiota vuosittain vähintään yhdellä teemaviikolla.

Uudistavia toimintatapoja olemme pyrkinneet toteuttamaan etenkin ATK-laitteiden hankinnassa, huollossa ja kierrätyksessä. Niissä toteutetaan ekologisia toimintatapoja hankkimalla aiemmin yrityskäytössä olleita tietokoneita opiskelijoiden käyttöön. Nämä ovat leasing-sopimuksella hankittuja koneita, joiden huolto ja hävitys kuuluu ulkopuoliselle yritykselle. Oman koulun vanhat laitteet, mm. käytöstä poistetut dokumenttikamerat toimitetaan paikalliselle yritykselle, joka purkaa laitteet osiin ja kierrättää komponentit ja raaka-aineet.

Uudistavaa on ollut myös se, että Haapajärven kaupunki on hiilineutraaliuteen pyrkivä Hinku-kunta ja osana tätä toimintaa on keväästä 2020 lähtien ollut olemassa sivistystoimen energiansäästövästävien ryhmä, jonka puheenjohtajana on toiminut lukiomme opettaja. Tämän energiansäästötiimin tehtävänä on organisoida lin mallista paikallisesti sovellettua 50/50-energiansäästömallia, jossa kunkin yksikön saavuttamat säästöt lämmön, veden ja sähkönkulutuksessa jaetaan puoliksi kaupungin ja kyseisen yksikön kesken. Oppilaskunnat saavat itse päättää kunkin koulun osuuden käytöstä. Lukiossamme ympäristötiimi organisoii tätä energiansäästötoimintaa. Jo vakiintuneita energiansäästötoimintatapoja ovat esimerkiksi tilojen lämpötilojen mittaaminen, lämpöpattereiden toiminnan tarkastukset sekä valokatkaisijoiden merkitseminen niin, että vain tarpeen mukaisten kattovalojen päälle laittaminen on helpompaa.

Sosiaalinen kestävä kehitys tulee esiin eniten opiskelijakunnan hallituksen ja tutoreiden järjestämien tapahtumien kautta pitkien perinteiden jatkamisen näkökulmasta toisintavana toimintatapana. Toisaalta opiskelijakunnallamme on erittäin laaja autonomia näissä toiminnoissa, ja myös uutta tutorit ja hallitus keksivät vuosittain, jolloin toteutuu aktiivinen vuorovaikutus, osallisuus ja yhteisöllisyys sekä osallistuminen toimintakulttuurin kehittämiseen. Uudistavaa toimintatapaa edistää koulussamme vireän opiskelijatoiminnan luoma hyvä ilmapiiri sekä opiskelijahuollon hyvä toimivuus, jolloin pääsee paremmin toteutumaan jokaisen saama tunnustus omana itsenään ja myötätunto.

Opiskelijahuoltoryhmä kokoontuu säännöllisesti lukukausittain tarpeen mukaan käsittelemään opiskelijoiden hyvinvointiin liittyviä asioita. Terveystoiminnan ja koulukuraattorin palveluja on koulullamme käytettävissä viikottain sekä tarpeen mukaan ajanvarauksella. Vuoden 2022 alusta koulukuraattoripalveluiden resurssi parani, kun palkattiin entisen yhden kuraattorin sijaan kaksi kuraattoria. Lisäksi koko henkilökunta tekee opiskelijahuoltotyötä, erityisesti ryhmänohjaajat, opinto-ohjaaja ja terveydenhoitaja vuosittaisten yksilötapaamisten avulla. Koulullamme on säännöllisesti päivitettävä turvallisuussuunnitelma ja pelastusharjoituksia pidetään vuosittain.

Koulumme opiskelijoita on aktiivisesti mukana kaupungin nuorisovaltuuston toiminnassa. Nuorisovaltuuston sekä lukion ympäristötiimi tekevät vaikuttamistyötä yhteistyökumppaneiden ja Haapajärven asukkaiden suuntaan ja siksi toiminta voidaan lukea yhteiskuntaa uudistaviin toimintatapoihin. Lisäksi opiskelijakunnan hallituksella on kummilapsi Togossa, Afrikassa Plan International-järjestön kautta. Vuosittain pidettävän Taksvärkki-päivän tuotot opiskelijakunta ohjaa valitsemaansa hyväntekeväisyyskohteeseen eri paikallisyhdistysten ja isompien järjestöjen kautta.

Sidosryhmäyhteistyötä teemme vuosittain myös Haapajärven alueen yritysten, seurakunnan, nuorisotoimen, varhaiskasvatuksen, muiden oppilaitosten sekä hoivakotien suuntaan. Osa yhteistyöstä liittyy teematapahtumiin tai matkahankkeisiin sekä tutor-toimintaan, osa taas opetuksen yhteyteen esimerkiksi vierailuina ja vierailijoiden vastaanottamisina.

C. Johtaminen - parhaat esimerkit

Johtamiskulttuurissa koetaan olevan muita alueita enemmän myös ennakoivia ja uudistavia toimintatapoja. Opettajat ja opiskelijat ovat kyselyjen perusteella kokeneet, että lukiossa on kuunteleva ja keskustelevala toimintakulttuuri. Tiedottamisen taso on Wilma-tiedotteiden ja -viestien, ilmoitustaulun ja WhatsAppin sekä sähköpostin kautta koettu hyväksi, samoin opettajien oikeutta autonomisuuteen kiiteltiin. Hankeyhteistyötä on tehty lukiossamme aktiivisesti. Toisaalta näitä samoja toimintatapoja on toivottu myös edelleen kehitettävän.

Lukiomme rehtori on Pohjois-Pohjanmaan eteläisen alueen lukioiden Eleven+-yhteistyöyhdistyksen puheenjohtaja, mikä auttaa oppilaitoksemme johtamisessa aktiivisena vuorovaikutuksena muiden lukioiden kanssa. Tämä on korostunut esimerkiksi nyt koronapandemia-aikana, kun yhteydenpidon avulla on verrattu erilaisia ratkaisuja koronarajoitusten luomiin haasteisiin esimerkiksi vanhojen päivän, penkkareiden ja yo-juhlien kaltaisten lukioperinteiden toteutuksessa. Yhteistyöllä oppilaitosten kesken päästään paremmin uudistavaan toimintatapaan.

OSA 2

Pitkän tähtäimen tavoitteet - Kehittämistarpeet

A. Opetus - kehittämistarpeet

Opettajistolle tehdyssä itsearviointikyselyssä haastavimmiksi tavoitteiksi koettiin kokemuksellisen luontosuhteen rakentaminen, voimaantuminen vaihtoehtoisten tulevaisuuksien todeksi tekemiseksi, ympäröivän yhteiskunnan uudistaminen yhdessä oppijoiden ja kumppaneiden kanssa sekä innovointi ja kuvittelu sekä tunteiden ja kokemusten jakaminen. Näistä olivat useat opettajat maininneet, että pääsyyinä näiden toteuttamisen haasteellisuuteen ovat ajan, sopivien yhteistyökumppaneiden sekä näihin sopivien työtapojen ja opetusmateriaalien puute. Yhteenvetona näistä opetuksen tärkeimmäksi kehittämistarpeeksi nousee siis uudistavan oppimisen vahvistaminen.

Luovuuden, innovoinnin ja kokemuksellisuuden suhteen tavoitteena on hoksauttaa opiskelijoita ja tietysti opettajakin siitä, kuinka paljon tavanomainen oppiaineiden lukio-opiskelun sisältää mahdollisuuksia keksiä luovasti omia esimerkkejä, kehittää ongelmanratkaisutaitoja ja visioida tulevaisuutta.

B. Toimintakulttuuri - kehittämistarpeet

Yhteys koulun ulkopuolisiin sidosryhmiin voisi olla kauttaaltaan vielä aktiivisempi esimerkiksi tiedottamalla, vuorovaikuttamalla ja osallistamalla lukiolaisia enemmän yhteistyökumppaneiden toimintaan ja toisin päin. Jedu-yhteistyön näkyvyydessä ja syventämisessä on kehitettävää etenkin opiskelijakuntien hallitusten ja kestävä kehityksen toiminnan osalta. Yhteenvedona toimintakulttuurin tärkeimmäksi kehittämistarpeeksi nousee kumppanuuksien vahvistaminen.

Opiskelijahyvinvoinnissa olisi vielä kehitettävää opiskelijoiden päätöksentekoon osallistamisen syventämisessä entisestään sekä yksin jäämisen minimoimisessa. Kaikki opiskelijamme eivät koulun pienehköstä koosta huolimatta vaikuta pääsevän kaveriporukoihin sisään, yksinäisyyttä esiintyy. Myös suorituspainee ja uupumus ovat etenkin tunnollisten ja runsaasti myös palkkatöitä koulun ohella tekevien opiskelijoiden haaste. Yhteisöllisyyttä ja hyvinvointia parantavien tapahtumien ja tempausten haasteena on lukiokoulutuksen oppiainekohtaisen opiskelun kiivastahtisuus. Opiskelijahyvinvoinnin keskeisimmäksi kehittämistarpeeksi nousee siis osallisuuden ja yhteisöllisyyden vahvistaminen.

C. Johtamiskulttuuri - kehittämistarpeet

Kehittämiskohteiksi johtamisen osalta nousee edelleen avoimuuden, keskustelun ja yhteisen pohdinnan lisääminen ja kehittäminen. Henkilöstön työnkuva vaatii tarkentamista ja johtamista koskevaa palautteenantoa tulee lisätä. Myös pitkäjänteisemmän, yli yhden lukuvuoden kestävä kehittämissuunnitelman tekeminen on tarpeellinen hanke, johon tämän sertifi kaatin hakuprosessi mahdollistaa mainiosti. Yhteenvedona johtamiskulttuurin keskeinen kehittämistarve on yhteisen toiminnan ja tulevaisuuden suunnittelun vahvistaminen.

OSA 3

Lyhyen tähtäimen tavoitteet ja toimintasuunnitelma niiden toteuttamiseksi

A. Opetus - lyhyen tähtäimen toimintasuunnitelma

Kuvataiteen ja biologian oppiainerajat ylittävässä koulukohtaisessa opintojaksossa, joka on määrä toteuttaa ensi kerran lukuvuonna 2022-2023, tutustutaan ja tutkitaan Haapajärven lähiluontoa ja kulttuuria kuvataiteellisin keinoin. Opintojakson tavoitteena on kehittää opiskelijoiden luontosuhdetta sekä vapauttaa luovuutta, minkä vuoksi tämä sopii hyvin uudistavien ja ennakoivien toimintatapojen, erityisesti kokemuksellisen luontosuhteen rakentamisen, innovoinnin ja kuvittelun sekä tunteiden ja kokemusten jakamisen kehittämiseen.

Tietyt oppiaineet ja niiden osat, kuten äidinkieli ja kirjallisuus, kuvataide, vieraiden kielten tekstin ja puheen tuottaminen, historiassa taidehistorian osuudet sekä luma-aineiden demonstraatiot, sisältävät opetussuunnitelmien mukaankin jo enemmän kokemuksellisuutta ja luovuuden käyttöä. Tätä mahdollisuutta luovuuteen ja omien kokemusten hyödyntämiseen voisimme vielä enemmän korostaa opiskelijoille ja tehtävänannoissa rohkaista niihin vielä nykyistä enemmän.

Uutena toimintana koulumme tulee järjestämään tämän lukuvuoden lopulla yhteistyössä sosiaalitoimen kanssa tukihenkilökoulutuksen. Vapaaehtoiset ja haastattelun kautta valitut opiskelijat tulevat toimimaan alakouluikäisten lasten tukihenkilöinä.

Koulullamme on ennen korona-aikaa ollut useita kansainvälisyshankkeita sekä vakiintuneet vuosittaiset matkaprojektit Brysseliin tai johonkin muuhun eurooppalaiseen pääkaupunkiin sekä kotikansainvälisyyttä Uudenkaarlepyyn ruotsinkielisen lukion kanssa. Pandemiatilanteen helpottaessa loppukevällä ja seuraavana lukuvuonna on määrä palata näiden kanssa normaaliin toteuttamiseen sekä etsiä uusia kansainvälisyshankkeita, joihin lähteä mukaan.

Opetustilanteiden aikana pitäisi juurruttaa arkeen energiansäästötapoja, esimerkiksi virransäästöiloihin pyrkimiseen sekä opiskelijoiden että koulun laitteissa. Ykkösille pidettävällä lukio-opintoihin orientoivalla starttikurssilla voisi käsitellä vielä nykyistä enemmän myös opiskelijoille koulun antamien kannettavien tietokoneiden ekologista käyttötapaa. Näistä hyvistä toimintatavoista on sitten muiden opettajien hyvä muistutella pitkin lukio-opintoja ja olla itse esimerkkinä energiansäästötavoissa.

B. Toimintakulttuuri - lyhyen tähtäimen toimintasuunnitelma

Kaikkia koulun tiloja käyttäviä aikuisia eli sekä lukion, ammatillisen oppilaitoksen Jedun että vapaan sivistystyön Jokilatvan opiston opettajia ja myös muuta henkilökuntaa tulisi opastaa energiansäästötavoista, kuten turhien kattovalojen ja laitteiden sammuttamisesta, dataprojektorien ja dokumenttikameroiden virransäästötilassa pitämisestä, kun niitä ei tunnilla tarvita sekä näyttöjen kirkkauksien säädöstä minimille. Myös atk-laitteiden kytkennät kannattaisi rakentaa pysyvästi sellaiseksi, ettei esimerkiksi dokumenttikameran ole pakko olla virta päällä dataprojektorin käyttämiseksi.

Ruokahävikin vähentämiseen pitäisi pyrkiä kiinnittämään erilaisin tavoin huomiota pitkin lukuvuotta, ei vain teemaviikolla. Mahdollisuutta kasvisruokapäivien ja -vaihtoehtojen saatavuuden lisäämiseen voisi selvittää. Ruokahävikin määrää voisi vähentää tekemällä esimerkiksi kyselyitä lukuvuoden alussa oppilailta mitkä ruuat ovat suosituimpia ja ruuat, jotka saavat vähiten ääniä poistettaisiin ruokalistoilta tai vaihdettaisiin johonkin suositumpaan. Ruokahävikin määrää voisi tarkemmin tuoda nähtäville laittamalla edellispäivän biojätteen määrän opiskelijoille nähtäville ruokalaan.

Muovia emme vielä kierrätä. Aivan jokaisesta luokasta ei myöskään löydy paperinkeräyslaatikkoa, joten tällaiset käytänteiden yhtenäistämiset ovat kehittämiskohde. Biojätteen kierrätystä ei ruokailua lukuun ottamatta ole systemaattisesti ympäri vuoden. Siistijät vievät koulumme oman jätepisteen jätteet eli paperit, pahvit ja biojätteen sekä tietysti poltettavan jätteen. Muiden jätelajien lajittelun kaupungin yleiseen jätepisteeseen sekä palautuspullojen palauttamisen kauppaan hoitavat ympäristötiimin opiskelijat. Tämä työnjako on lähinnä pahvien ja kartonkien kannalta hankala. Jätteenkierrätykseen olisikin selkeyttävää saada koulun oman jätepisteen pahvinkeräys korvattua kartonginkeräyksellä ja jokaiseen luokkaan olisi saatava paperinkeräyslaatikot. Muovin ja lasin kierrätyksen toteuttamistapoja tullaan selvittämään ja aloittamaan toteutus lähitulevaisuudessa. Biojätteen kierrätyksen talvikauden taukojen syytä on selvitetty ja pyritty poistamaan tauot, mutta asiaa pitää vielä seurata jatkossa. Yleisen siisteyden ylläpitämiseen ja jätteiden viemiseen oikeisiin astioihin tullaan kohdentamaan tiedotuskampanjaa ja lisätään opastekylttejä, myös jätekatokseen joka on viereisen virastotalon kanssa yhteinen. Opettajia ja henkilökuntaa tulisi myös opastaa monisteiden ja paperijätteen minimoimiseen siirtämällä materiaaleja sähköiseen muotoon.

Yläasteen keke-tiimin tapaan tarvittaisiin myös keittiön, siistijöiden ja kiinteistöhuollon edustus keke-asioita kehittäessä ja energiansäästötoiminnassa yhteistyö teknisen toimen kanssa voisi olla nykyistä tiiviimpää. Esimerkiksi jo tehtyjen lämpökameratutkimusten ja muut jo tehtyjen

korjaustarvehavaintojen ja -suunnitelman tulisi johtaa konkreettisiin korjaustoimenpiteisiin lukiorakennuksessa. Ympäristötiimin ja kiinteistöhuollon yhteistyön keskeisiä tavoitteita ovat energiatehokkuuden parantaminen vuosittaisin huoltotoimin, kuten led-valoihin vaihtaminen, ikkuna- ja ovitiivisteiden uusiminen sekä lämpöpattereiden termostaattien toiminnan seuraaminen. Ympäristötiimin opiskelijat hoitavat seurantaa ja havaintojen keruuta, kiinteistöhuollon tulisi toteuttaa korjaustoimenpiteitä. Lukiorakennus on rakennettu 1950-luvulla ja perusparannettu 2000-luvulla, seuraava remontti tulossa ensi kesänä oppilashuoltohenkilöstön tiloihin.

Kaupungissamme on parhaillaan menossa koulupsykologin rekrytointi edellisen pitkäaikaisen psykologimme lähdettyä toisiin tehtäviin, joten opiskelijahuoltopalveluja saadaan vahvistettua lisätyövoimalla lähitulevaisuudessa. Opiskelijahuollon henkilöstömme, eli terveydenhoitaja, koulupsykologi ja koulukuraattori, tulee kokonaisuudessaan siirtymään hyvinvointialueiden työntekijöiksi vuoden 2023 alusta. Pyrimme rohkaisemaan hakemaan matalalla kynnyksellä apua esimerkiksi elämänhallinnan haasteiden, uupumuksen ja muunlaisten opiskeluun heijastuvien haasteiden suhteen. Opiskelijoilta tuli idea, että koulukuraattorilla ja terveydenhoitajalla pitäisi olla vähintään kaksi eri vastaanottotilaa, sillä silloin vastaanottoaikoja voisi lisätä. Tämä idea viedään eteenpäin jo keväällä 2022, koska opiskelijahuollon työtilat remontoidaan kesällä 2022.

Opiskelijahyvinvoinnin parantamiseen opiskelijat esittivät ajatuksen, että eriarvoisuuden vähentämistä olisi pyrittävä nostamaan esille enemmän näkyville esimerkiksi ryhmänohjaustunneilla ja teemapäivinä. Tähän tähdätään lukuvuonna 2022-2023. Lisäksi joka koeviikon yhteyteen pyritään järjestämään opiskelijakunnan hallituksen ja tutoreiden yhteistyönä koulun yhteisöllisyyttä ja yhteishenkeä vahvistavia virkistystuokioita tai -iltapäiviä.

Sidosryhmäyhteistyön syventämiseksi on käynnissä alueellinen lukioden UuLops-hanke, jonka kautta on jo luotu ja tullaan luomaan lisää yhteistyökuvioita alueen yritysten, yrityspalvelujen, käynnissä olevien hankkeiden sekä alueen korkeakoulujen kanssa.

C. Johtaminen - lyhyen tähtäimen toimintasuunnitelma

Johtamiskulttuuriin on tullut muutos 1.4.2022 alkaen, kun Haapajärven kaupunki päätti yhdistää sivistysjohtajan ja lukion rehtorin virat sekä keventää vararehtorin opetusvelvollisuutta hänen päivittäisen johtamisroolinsa kasvaessa. Tämä muutosvaihe on myös positiivinen mahdollisuus kehittää johtamiskulttuuria, lisäämällä esimerkiksi vararehtorin ja opiskelijoiden välistä vuorovaikutusta. Johtamista kehittäviä toimia voisivat olla esimerkiksi pelu-lomakkeiden jako opettajien lokeroihin lukuvuoden alussa sekä anonyymin palautteen kerääminen opettajilta ja muulta henkilökunnalta aika ajoin esim. Forms-kyselyillä. Mahdollisia olisivat myös opettajille aineryhmittäin tai koko joukolla pidettävät pedagogiset iltapäivät/aamupäivät. Tänä lukuvuonna on jo kehitetty opettajapalaverien aikataulujen ja tapahtumien riittävän ennakkoon tiedottamista. Tätä kehittämistä on syytä jatkaa tulevanakin lukuvuonna.